

Mishnah Yadayim, chapter 1

משנה ידים פרק א

(1) [By Rabbinic decree, hands which are constantly active and thereby unconsciously come into contact with impure objects, always have a second-degree impurity, which invalidates *terumah* and *ma'aser sheni* through contact. Therefore, a priest must wash his hands in order to purify them before coming into contact with *terumah*. In order to make this habitual, the Rabbis further instituted that hands must be washed by all before eating bread; this is referred to as *netilat yadayim*.] A quarter of a *log* [a *log* being a liquid measure equal to six eggs; hence, one quarter, is equal to one and a half eggs], of water must be poured over the hands [in order to purify them] for one [person] and [if there is left over, it] is even sufficient for two [since the second washes his hands from a vessel containing the remainder of what once contained the proper amount, namely a *revi'it*]; a minimum of half a *log* must be poured over the hands [to be sufficient] for three or four persons. [According to this calculation, the minimum for three should be $3/8$. Nevertheless, half a *log* was required for fear that each person, in concern for those that follow him would economize in the use of the water not washing his hands properly. However, if there were $3/8$ of a *log* in the vessel and the first one used $1/8$, it certainly would be valid for another two persons, there being a full *revi'it* remaining, which the Mishnah says above is sufficient for two.] One *log* or more [is sufficient] for five, ten, or one hundred persons [not to be taken literally; rather meaning, that a minimum of a *log* of water will suffice for any number as long as there is, physically, enough water remaining to be poured over the hands of the last person, in the correct

רבנו עובדיה מברטנורא

א מי רביעית. מים שיש בהן שיעור רביעית הלוג שהוא ביצה ומחצה: נותנים לידים לאחד אף לשנים. אחד בעין מתחלה רביעית. אף לשנים, אם היה בו מתחלה רביעית ונטל הראשון ואחר כך השני, אע"ג דלא היה רביעית גבי השני, שפיר דמי, הואיל ומשיירי טהרה אתו. ורמב"ם פירש, דדוקא מים שניים הוא דלא בעינן רביעית לכל חד וחד, הואיל וכבר נטהרו ידיו משטיפה ראשונה, אבל במים ראשונים אין פחות מרביעית לכל אחד. ורבותי לא פירשו כן: מחצית לוג לשלשה או לארבעה. לפום שיעורא דרביעית לשנים, היה די ברביעית ומחצה לשלשה, אלא כיון דנפיש גברי חיישינן שמא לא ידקדקו יפה ליטול עד הפרק, שכל אחד מצמצם במים מפני חברו. ומיהו אי איכא רביעית ומחצה, ונטל הראשון מהם חצי רביעית, הא ודאי דיועיל רביעית הנשאר לשנים האחרונים, דאפילו בתחלה סגי לשנים ברביעית, כל שכן השתא דאתו משיירי טהרה. וכי לא מהני הכא, הני

manner]. Rabbi Yose says: Provided that there is not less than a quarter of a *log* left for the last person [the *halachah* does not follow Rabbi Yose]. [The proper manner of *netilat yadayim* is: One pours the water over his hands up to his wrists. After the first pouring motion, his hands are

pure. However, the water from the first pouring motion is, itself, defiled and his hands, still being wet from that water, would defile *terumah*, if they touched it. Therefore, one pours a second time purifying the water still remaining on his hands.] [If, in the second pouring motion, he didn't reach his wrists], additional [water] may be added to the second water [and poured onto those areas], but more may not be added to the first water [if he didn't reach his wrists in the first pouring motion; rather, he must dry his hands and repeat the entire procedure]. (2) Water may be poured over the hands out of any kind of vessel, even out of vessels made of animal dung, out of vessels of stone, or out of vessels of clay [even though, these are not considered vessels in regard to being susceptible to impurity, they are, nevertheless, considered vessels for the purpose of washing the hands]. Water may not be poured from the sides of [broken] vessels or from the bottom of a ladle [because they are broken parts of vessels and are not considered vessels], nor from the cover of a barrel [since they are made to cover liquids not to contain it]. Nor may anyone pour [water] over the hands of his fellow out of his cupped hands because one may not draw [the spring water for

אומר, ובלבד שלא יפחות לאחרון שבהם מרביעית. מוסיפין על השניים, ואין מוסיפין על הראשונים: ב ככל הכלים נותנין לידים, אפלו בכלי גללים, בכלי אבנים, בכלי אדמה. אין נותנין לידים, לא בדפנות הכלים, ולא בשולי המחץ, ולא במגופת החבית. ולא יתן לחברו בחפניו, מפני שאין

רבנו עובדיה מברטנורא

מילי היכא דלא נשאר לשנים האחרונים רביעית: ובלבד שלא יפחות לאחרון שבהן מרביעית. שיהיה בכלי בשעה שהאחרון נוטל את ידיו, רביעית. ואין הלכה כר' יוסי: מוסיפין על השניים ואין מוסיפין על הראשונים. דין נטילת ידיים שצריך ליטול ידיו עד הפרק, ולאחר שנטל ידיו בשטיפה אחת א"ע דידיו טהורות, אם קינח אותם במפה, מכל מקום אם חוזר ונוגע במים שעל המפה, ידיו טמאות ואם נגע בהן ככר של תרומה, נטמא, ולכך אורחיה דעביד שטיפה אחרת במים שניים לטהר המים הראשונים שעל גבי ידיו, והשתא קאמר דאם נתן המים שניים ולא הגיעו לפרק, יכול להוסיף עליהם ולשפוך מים במקום שלא שפך שם תחילה, ויטהרו המים הראשונים שעל גבי ידיו, אבל על הראשונים אם לא הגיעו לפרק אינו יכול להוסיף אלא צריך לגב ידיו ולחזור ולשפוך בבת אחת מים שיגיעו לפרק: ב בכלי גללים. כלים עשויין מגללי הבקר. דלא חשיבי כלים לענין טומאה: לא בדפנות הכלים ולא בשולי המחץ. משום דשברי כלים נינהו: ולא במגופת החבית. דלאו להשתמש בתוכה עבידא אלא כיסוי לחבית: בחפניו. שלא ימלא חפניו מים וישפוך

the purification water], nor sanctify [by pouring in the ash of the red cow], nor sprinkle [the defiled object by dipping hyssop into], the water of purification, nor pour water over the hands, except in a vessel. And only [complete] vessels closely covered with a lid protect [their contents from impurity when in a tent with a dead body (see Numbers 19:14-15)] and only [complete] vessels [which were inserted into a larger defiled vessels which contained a dead *sheretz*] protect [their contents from impurity] from [the inner airspace of the defiled] earthenware vessels [which normally defile food within their inner airspace (see Leviticus 11:33-34 and Rashi there)].

(3) If water has become unfit to be drunk by cattle; if it was in a vessel, it is invalid [for *netilat yadayim*; the Sages instituted to pour only with such water that is fit to be drunk by cattle], but if it was in the ground, it is valid [since the water in the ground forms a *mikvah* and is valid for the purpose of immersing, one may, therefore, certainly immerse his hands there as well]. If there fell into it [the vessel containing water for *netilat yadayim*], ink, resin, or vitriol and its color changed, it is invalid. If a person did any work with it, or [it happened that he] soaked his bread in it [even without his intending to do so], it is invalid (see Taz, Or HaHaim 160). Shimon of Teyman says: [Do you maintain that] even if

רבנו עובדיה מברטנורא

על ידי חברו: **שאינ ממלאים**. מלוי מים חיים לקדש בהן מי חטאת של אפר פרה, דכלי בעינן, דכתיב (במדבר יט) מים חיים אל כלי: **ואין מקדשים**. נתינת האפר על גבי המים: **ואין מזין**. שטובל האזוב בכלי כדי להזות: **צמיד פתיל**. שברי כלי חרס שהקיפן צמיד פתיל ומונחין באהל המת, אין מצילין על מה שבתוכן: **שאינ מצילין**. כמו ואין מצילין. ודוגמתו בפרק קמא דביצה שאפר כירה מוכן הוא, ופירשו בגמרא, הכי קאמר ואפר כירה מוכן הוא: **מיד כלי חרס**. אם נפל שרץ בתוך כלי חרס, נטמא כל מה שבאורו, חוץ מכלים ואדם שאין מיטמאין מאויר כלי חרס דכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל אשר יאכל אוכלים ומשקין מיטמאין מאויר כלי חרס ואין אדם וכלים מיטמאין מאויר כלי חרס. ואם שברי כלים נתונים בתנור של חרס, ושרץ בתנור, אין השברים מצילין על האוכלים שבתוכן: **ג שנפסלו משתיית הבהמה**. כגון מחמת סרחון. אבל כשנפסלו מחמת טיט, אפילו בקרקע פסולים: **בכלים פסולים**. דלא תקון רבנן נטילה אלא בראויין לשתיית בהמה: **בקרקע כשרים**. להטביל הידיים דהא מקוה נינהו וכל גופו טובל בהן, ידיו לא כל שכן: **קומוס**. גומ"א בלע"ז: **וקנקנתום**. ודריאול"ז ומזהיר כעין זכוכית: **עשה בהן מלאכה או ששרה בהן פתו פסולין**. משום דבטלן ונשתנו מתורת מים: **אפילו נתכין לשרות בזה**. בתמיה, וכי אפילו נתכין לשרות

ממלאין ואין מקדשין ואין מזין מי חטאת ואין נותנים לידיים אלא בכלי. ואין מצילין בצמיד פתיל אלא כלים, שאין מצילין מיד כלי חרש אלא כלים: **ג המים שנפסלו משתיית הבהמה**, בכלים, פסולים. ובקרקעות, כשרים. נפל לתוכן דיו, קומוס, וקנקנתום ונשתנו מראיהן, פסולין. עשה בהן מלאכה או ששרה בהן פתו, פסולין. שמעון התימני אומר,

he intended to soak his bread in one water and it fell into another water [that the one it fell into is invalid? In such a case where there was limited intent, I consider] it [the water] is valid [i.e., not only where there was no intent at all to soak his bread do I argue and maintain that it does not invalidate the water, but even where there was limited intent, such as, if he intended to soak in one and it fell in the

other, there, too, I maintain that it does not invalidate the water].

(4) If he washed [dirty] vessels with it [water] or scrubbed [off matter which was stuck in] measuring vessels with it, [the water] is invalid; if he rinsed vessels which had already been rinsed [i.e., clean] or new vessels, it is valid. Rabbi Yose invalidates [the water] if they were new vessels [although they are clean, it is customary to rinse them first, before using them. The *halachah* does not follow this view].

(5) Water in which the baker dips *geluskin* [i.e., bread of fine meal; the reference here is to the dough, before it is baked], is invalid [for *netilat yadayim*]; but if he [merely] moistened his hands in it [and then smoothed the bread with his wet hands], it is valid [because no work has been done with the actual water in the vessel]. All are fit to pour water over the hands, even a deaf-mute, an imbecile or a minor. One may place a barrel between his knees and pour out the water [as long as the water is poured out through human action, it is valid], or he may tilt the barrel onto its side and pour it out. [Once he has tilted the barrel onto its

רבנו עובדיה מברטנורא

פתו במקום אחד ונפל במקום אחר יהיו פסולים והלא לא נתכוין ולא בטלם, אלא ודאי כשרים הם. ואין הלכה כר' שמעון התימני: **ד או שמיחה בהן את המדות.** לחלוות שנדבקה בהן ואינה יוצאה אלא בדוחק, להכי תני לשון מיחוי, כמו מיחוי קרביו דתנן בפסחים פרק אלו דברים (דף סח): **פוסל בחדשים.** דאע"פ שהם נקיים, אין רגילות להשתמש בהם עד שידיחום תחלה. ואין הלכה כר' יוסי: **ה גלוסקין.** ככרות לחם נקי וטהור: **ואם הדיח בהן ידיו.** וטח את הגלוסקין בידו: **כשרים** המים שבכלי לנטיילה. שלא נעשית מלאכה במים שבכלי, אלא במים שלקח בחפניו: **מניח חבית בין ברכיו.** וברכיו מסייעין לשפוך והיינו כח גברא, ומשום הכי לא פליג ר' יוסי בהא: **ומטה חבית על צדה.** ואפילו הלך וישב לו אחר כך והחבית שופכת מים כל היום כולו, מחמת הטייתו

אפלו נתכוון לשרות בזה ונפל לשני, כשרים: **ד הדיח בהם את הפלים או שמחה בהם את המדות, פסולים.** הדיח בהם פלים מודחים או חדשים, כשרים. רבי יוסי פוסל בחדשים: **ה המים שהנחתום מטביל בהם את הגלוסקין, פסולים.** וכשהוא מדיח את ידיו בהן, כשרים. **הכל כשרים לתן לידים, אפלו חרש שוטה וקטן.** מניח חבית בין ברכיו ונוטל. מטה

side and the water is flowing, he may even leave it and it is still considered valid since the flow originated through human action.] An ape may pour water over the hands [this *Tanna* requires the pouring to be caused through an action and, not necessarily, human action]. Rabbi Yose invalidates these [latter] two cases [as he maintains that *netilat yadayim* requires direct human action; hence, the flow from the barrel, even though caused by human action, is not sufficient, nor is an action caused by an ape sufficient].

רבנו עובדיה מברטנורא

הוא וחשיב כח גברא: והקוף. חיה ששמה מונא (אפפע) בלע"ז, ויש לה ידיים כידי אדם: נוטל לידיים. דכח נותן בעיניו, כח אדם לא בעיניו: ר' יוסי פוסל בשני אלו. בקוף ובמטה חבית על צדה. בקוף, משום דבעיניו כח אדם וליכא. ומטה חבית על צדה, לאו כח גברא חשיב ליה. ואין הלכה כר' יוסי: